מתניתין מני רבנן היא אלא אי אמרת בעשיר ועני מחלוקת אבל מעני לעני דברי הכל זכה לו הא מני לא רבנן ולא ר' אליעזר אמר ליה מתני' דאמר תחילה הכי נמי מסתברא דקתני סיפא אם משנתנה לו אמר אני זכיתי בה תחילה לא אמר כלום תחילה בסיפא למה לי פשיטא אע"ג דלא אמר תחילה תחילה קאמר אלא לאו הא קמ"ל רישא דאמר תחילה ואידך תנא סיפא לגלויי (א) רישא סיפא דאמר תחילה רישא דלא אמר תחילה רב נחמן ורב חסדא דאמרי תרווייהו [א]המגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו מאי טעמא הוי תופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים [ב][א]והתופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים לא קנה איתיביה רבא לרב נחמן [ג][ב]מציאת פועל לעצמו במה דברים אמורים בזמן שאמר לו בעל הבית נכש עמי היום עדור עמי היום אבל אמר לו עשה עמי מלאכה היום מציאתו של בעל הבית הוא א"ל שאני פועל דידו כיד בעל הבית הוא [ד]והאמר רב [ג]פועל יכול לחזור בו אפי' בחצי היום אמר ליה כל כמה דלא הדר ביה כיד בעל הבית הוא כי הדר ביה [ד]טעמא אחרינא הוא דכתיב [ו]כי לי בני ישראל עבדים [ה]עבדי הם ולא עבדים לעבדים אמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן [ו][ה]המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו ואם תאמר משנתינו [ז]דאמר תנה לי ולא אמר זכה לי: **מתני'** [ו]ראה את המציאה ונפל עליה ובא אחר והחזיק בה זה שהחזיק בה זכה בה: **גמ'** אמר ריש לקיש משום אבא [ח]כהן ברדלא [ז]ארבע אמות של אדם קונות לו בכל מקום [ט][מאי טעמא] תקינו רבנן דלא (ב) אתי לאנצויי אמר אביי מותיב ר' חייא בר יוסף פיאה אמר רבא מותיב ר' יעקב בר אידי נזיקין אמר אביי מותיב ר' חייא בר יוסף פיאה [ט][ח]נטל מקצת פיאה וזרק על השאר אין לו בה כלום נפל לו עליה פרס טליתו עליה מעבירין אותו הימנה וכן בעומר [י]שכחה ואי אמרת ארבע אמות של אדם קונות לו בכל מקום נקנו ליה ארבע אמות דידיה הכא במאי עסקינן דלא אמר אקני ואי תקון רבנן כי לא אמר מאי הוי [כ]כיון דנפל גלי דעתיה דבנפילה ניחא ליה דנקני בארבע אמות לא ניחא ליה דנקני

רב

מתניתין רבנן היא. ואשמועינן רישא דהיכא דזכי ביה איהו אמרינן מגו וסיפא אשמועינן דהיכא דלא זכי ביה איהו מגו דאי בעי זכי לא אמרי': **הא.** מתני' דהכא מני: **דאמר תחילה.** האי אני זכיתי בה דקאמר תחילה קאמר ליה מתחילה הגבהתיה לצורכי ולא לצרכך ולעולם המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו דומיא דמעני לעני: **הכי נמי מסתברא.** דזכיתי תחילה משעת הגבהה קאמר מתני': **מדקתני סיפא כו'.** ואי תחילה דסיפא לאו משעת הגבהה קאמר אלא אני זכיתי תחילה קודם שנתתיה לך נתכוונתי לזכות בה: **למה לי.** למיתנא בה תחילה פשיטא דאפי' לא אמר תחילה בפירוש מסתמא תחילה קאמר דמי מצי למימר אני זוכה בה עכשיו והלא אינה בידו: **אלא לאו הא קמ"ל.** דרישא דמתני' דקתני זכה בה בדאמר תחילה ואשמועינן סיפא דאם משנתנה לו טען לו אותה טענה ואמר אני הגבהתיה מתחילה לצורכי לא אמר כלום דגלי דעתיה כשנתנה לו לאדעתיה דהאי אגבהה: **ואידך.** רב נחמן אמר לך דתנא סיפא תחילה: **לגלויי רישא.** למימר דוקא קתני מדסיפא תחילה קתני ורישא לא תנא דוקא הוא: **סיפא.** דלא אפשר בלא תחילה אמר אני זכיתי תחילה קודם שנתתיה לך לא אמר כלום דגלי דעתיה כשנתנה לו לאדעתא דהאי אגבהה ורישא דלא אמר תחילה ואפ"ה זכה בה: **הוי תופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים.** כאדם הבא מאליו ותופס ממון חבירו בשביל חוב שיש לאחר עליו ובא לקדם עד שלא יתפסנו בעל חוב אחר ונמצא תופס זה חב בתפיסתו זאת את הנושים האחרים: **חב לאחרים.** מפסיד את האחרים כמו אין חבין לאדם (כתובות דף יא.): **לא קנה.** כדאמר בכתובות (ב) דלאו כל כמיניה להיות קופץ מאליו וחב לאלו מאחר שלא עשאו אותו הנושה שליח לתפוס: **נכש עמי היום.** דלא נשכר עמו אלא לניכוש ועידור וכשהגביה המציאה אין זו ממלאכת בעל הבית וקנאה פועל והוא ינכה לו משכרו שכר פעולת ניכוש ועידור כל שעת הגבהה: **אמר לו עשה עמי מלאכה היום.** כל מלאכה שהוא עושה מלאכת בעל הבית היא וקנה בעל הבית. אלמא המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו: **כי הדר ביה טעמא אחרינא הוא.** הא דאמר דכי הדר ביה הרשות בידו לאו משום דעד השתא לאו כיד בעל הבית הוא אלא טעמא אחרינא הוא שאינו שלו כעבד שאם בא לעזוב לו שכרו מכאן ואילך ולחזור בו יחזור בו: **ואם תאמר משנתינו.** דקתני אני זכיתי בה זכה בה ומשמע לן אני זוכה בה עכשיו זכה בה ואע"פ שהגביה לצורך חבירו היינו טעמא משום דקתני ואמר לחבירו תנה לי ולא אמר זכה אתה לי בהגבהתך נמצא שלא עשאו שליח להקנות בהגבהתו עד שעת נתינה והרי קודם נתינה הדר בו זה משליחותו: **קונות לו.** אם יש סביבותיו דבר הפקר אין אחר רשאי לתופסו: **אמר אביי מותיב ר' חייא.** עלה תיובתא ממתני' דמסכת פיאה: **ואמר רבא מותיב ר' יעקב.** עלה ממתני' דסדר נזיקין: **נטל.** אחד מן העניים: **מקצת פיאה.** שליקט כבר: **וזרק (לה) על השאר.** כדי לקנות: **ליקנו ליה.** גבי נפל לו עליה ארבע אמות דתקון ליה רבנן: **בנפילה ניחא ליה דנקני.** לא נתכוין לקנות בתורת תקנת חכמים כסבור שנפילתו יפה לו:

ה"ג

רב נחמן ורב חסדא כו'. תימה דבשלהי משילין (ביצה דף לט. ושם ד"ה הכא) אמר מילא מים ונתן לחבירו רב ששת אמר כרגלי הממלא ור"נ אמר כרגלי מי שנתמלאו לו ומסיק דבמגביה מציאה לחבירו פליגי דמר סבר קנה ומר סבר לא קנה ומשמע דלרב נחמן קנה חבירו ולכך הוי כרגלי מי שנתמלאו לו ורש"י גרס התם מ"ס קני ומר סבר לא קני ול"ג חבירו וכולהו סברי דלא קני חבירו אלא רב נחמן סבר דמגביה נמי לא קני ולכך כשלקח חבירו ממנו קנאו [מן ההפקר שמתכוין לקנות אבל המגביה לא הגביה לקנות] ורב ששת סבר דקנה הממלא דכיון דלא קנה חבירו הוא קנה ולכך הוי כרגליו ור"ת פי' דהתם רב נחמן מודה דקנה חבירו דאינו חב לאחרים שיש הרבה מים בבור ועוד אומר ר"ת דשפיר גרסינן חבירו וסבר ר"נ לא קנה חבירו כי הכא וגם הממלא לא קנה ולכך כשנתנם לו קנאם והוי כרגליו ורב ששת סבר קני חבירו מטעם מגו דזכי לנפשיה וכיון דלא קנה חבירו אלא מטעם דזכי לנפשיה ואי הוה זכי לנפשיה הוי כרגליו השתא נמי דזכי לחבריה הוי כרגליו ולא עדיף מיניה לענין תחומין והוי כאילו זכי לנפשיה: **תופס** לבע"ח במקום שחב לאחרים לא קני. מה שפירש"י משום דלא עשאו שליח אין נראה דבפ' הכותב (כתובות דף פד: ושם ד"ה את) משמע גבי עובדא דיימר בר חשו דתופס לבע"ח במקום שחב לאחרים לא קני אפילו עשאו שליח: **איתיביה** רבא לרב נחמן. אע"ג דלעיל (דף ח.) דחי רבא דיוקיה דרמי בר חמא משמע דסבר לא קנה חבירו שמא קבלה הכא מר"נ: **יכול** לחזור בו אפי' בחצי היום. וא"ת ומאי קמ"ל והלא בפרק האומנין (לקמן דף עז.) לא פליגי רבי דוסא ורבנן אלא דר' דוסא סבר ידו של פועל על התחתונה ורבנן סברי ידו על העליונה אבל לכולהו יכול לחזור בו וי"ל דקמ"ל דיכול לחזור בו וידו על העליונה כרבנן אפילו אם נתייקרו פועלים בחצי היום לאחר שחזר בו לא יפחתו לו מחצי שכרו ולכך מייתי מילתיה דרב דכיון דידו על העליונה א"כ אין ידו כיד בעל הבית וכן מוכיח בפרק האומנין (שם) דסובר כרבנן בשכיר יום ולא בקבלנות: **כי** לי בני ישראל עבדים. [א] נ"ל דמ"מ מותר אדם להשכיר עצמו דדוקא עבד עברי שאינו יכול לחזור בו ואינו יוצא קודם זמנו אלא בשטר שחרור עובר משום עבדי הם: **א"ר** יוחנן המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו. ואע"ג דלית ליה לרבי יוחנן בפרק הכותב (כתובות דף פד: ושם ד"ה ואמר) ובפ"ק דגיטין (דף יא: ושם ד"ה התופס) תופס לבע"ח לא קני היינו דוקא היכא דלא שייך מגו דזכי לנפשיה דאין הלוה חייב כלום לתופס אבל במציאה דאיכא מגו קנה: **ולא אמר** זכי לי. וא"ת דבפ"ק דגיטין (שם) קאמר ר' יוחנן כל האומר תנו כאומר זכו וי"ל דשאני התם דדעת אחרת מקנה אותו: **ארבע** אמות קונות לו בכל מקום. וא"ת בלאו נערות (כתובות דף לא: ושם ד"ה אי) דאמר גבי גונב כיס בשבת היה מגרר ויוצא פטור דאיסור שבת ואיסור גניבה באין כאחד וקאמר אי דאפקיה לרה"ר איסור שבת איכא איסור גניבה ליכא ואמאי הא ארבע אמות קונות לו וי"ל דבגניבה לא תקינו רבנן דקני אלא במציאה דלא ליתי לאנצויי ובגט משום עיגונא ולרב ששת דאמר בסמוך דבה"ר לא תקינו ארבע אמות אתי שפיר: **מעבירין** אותו הימנה. [ב] אפי' רשע לא מיקרי ואע"ג דעני המהפך בחררה ובא אחר ונטלו נקרא רשע (קדושין דף נט. ושם ד"ה עני) היינו משום דאפשר ליה למיטרח ולמיזבן ארעא אחריתי אבל במציאה או בהפקר דליכא למימר הכי אפילו רשע לא מיקרי [וע"ע תוספות בבא בתרא דף כא: ד"ה מרחיקין]:

רבי

מסורת הש"ס

א) [כה"ג ביצה לט:], ב) כתובות פד: גיטין יא:, ג) [לקמן יב: קיח.], ד) ב"ק קטז: [לקמן עז.], ה) [ב"ק קטז: קדושין כב:], ו) לעיל ח., ז) ב"מ כמה, ח) רס"ל, ט) פיאה פ"ד מ"ג, י) בכ"י בעומר השכחה. דק"ס, כ) [דף פד:], ל) ס"ל.

◆

תורה אור השלם

ו כִּי לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים עֲבָדַי הֵם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם: ויקרא כה נה

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' סיפא לגלויי ארישא: (ב) שם דלא ליתי לאנצויי:

◆

גליון הש"ס

גמ' כיון דנפל גלי דעתיה. עיין נדרים ל"ד ע"ב בר"ן ד"ה אמר רבא:

◆

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה כי. נ"ל כו'. נ"ב והנמ"י אוסר ביותר משלש (ועמ"ש רבינו בח"מ סי' של"ג ס"ק י"ג): [ב] שם ד"ה מעבירין. אפי' כו'. נ"ב ורש"י בקדושין (נ"ט א') חולק:

◆

רבינו חננאל

מתני' דקתני זכה בה לעצמו המגביהה רבנן היא דאמרי לא קנה מי שליקטה לו אלא יתננה לעני הנמצא ראשון אלא אי אמרת מחלוקת מעשיר לעני אבל עני לעני דברי הכל זכה בה מי שנתלקטה לו מתני' מני לא רבנן ולא ר' אליעזר. ופרקי' דאמר תחילה פי' קודם שיגביהנה אמר לעצמי אני מגביהה כדי שאזכה בה אני. ודייקינן מדקתני סיפא אם משנתנה לו אמר אני זכיתי בה תחילה לא אמר כלום. פי' רישא וסיפא דאמר תחלה מיהו רישא פירש מקודם שיגביהנה אמר כי לעצמי אני מגביהה כדי שאזכה בה אני. וסיפא הגביה סתם ונתנה לו וטוען עכשיו כי אני אמרתי מתחילה כי לעצמי אני מגביהה לא אמר כלום. ואידך תנא סיפא תחילה לגלויי רישא [דלא אמר תחילה] רב נחמן ורב חסדא דאמרי תרווייהו המגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו מאי טעמא הוי תופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים דלא קנה. ומותיב רבא לרב נחמן מציאת פועל לעצמו בד"א בזמן שאמר לו נכש עמי היום. אבל אמר לו עשה עמי מלאכה היום מציאתו לבעל הבית. ופריק רב נחמן שאני פועל דכל זמן דלא הדר ביה כיד בעה"ב דמי. א) והדר ביה רב נחמן דגרסי' בסוף מס' יו"ט איתמר מילא מים ונתן לחבירו [כו'] ר' נחמן [אמר] כרגלי מי שנתמלאו לו.

עין משפט נר מצוה

עד א מיי' פ"כ מהל' מלוה ולוה הל' ב סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סי' קה סעיף א:

עה ב מיי' פ"ט מהל' שכירות הלכה יא ופי"ז מהל' גזילה ואבידה הל' יג סמג עשין פד טוש"ע ח"מ סי' ער סעיף ג ואפי' אמר לו עשה עמי מלאכה היום וע"ש:

עו ג ד מיי' פ"ט מהל' שכירות הל' ד סמג עשין פט טוש"ע ח"מ סי' שלג סעיף ג:

עז ה מיי' פי"ז מהלכות גזילה ואבידה הל' ג סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' רסט סעיף ו:

עח ו מיי' שם הלכה א סמג שם טוש"ע שם סי' רסח סעיף א:

עט ז מיי' שם הל' ח ופ"ד מהל' זכייה ומתנה הל' ט סמג עשין עב טוש"ע ח"מ סי' רסח סעיף ב וסי' רמג סעיף כב:

פ ח מיי' פ"ב מהלכות מתנות עניים הי"ח סמג לאוין רפד:

◆

מוסף רש"י

והתופס לבעל חוב. שבא התופס מטלטלין של זה לצורך בעל חוב, **במקום שחב לאחרים.** שמפסיד בעלי חובין אחרים בתפיסתו, **לא קנה.** דלאו כל כמיניה לחוב זה כדי לזכות את זה (כתובות פד:). **אבל אמר לו עשה עמי מלאכה היום.** שלא פירש לו לאיזו מלאכה שכרו (לקמן יב:). **דידו כיד בעל הבית הוא.** וקנייה בעל הבית בהגבהה דפועל (לקמן קיח.).

◆

רבינו חננאל (המשך)

ופריש בה רב נחמן סבר המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו. ורב ששת אמר לא קנה חבירו. אמר רב חייא בר אבא א"ר יוחנן המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו והוא דאמר ליה זכה לי. ואם תאמר משנתנו דלא אמר ליה זכה לי אלא תנה לי וקי"ל כר' יוחנן. ופי' רב פפא בהלכה דבתר הא דתניא פועל מציאתו לבעה"ב בששכרו ללקט לו מציאות היכי דמי דאקפי אגמא בכוורי וקי"ל כוותיה: **מתני'** ראה את המציאה ונפל עליה ובא אחר והחזיק בה זכה המחזיק בה. ואוקימנא ברה"ר דקא דחקי רבים לא תקינו ליה רבנן דליקנן ליה ד' אמות דידיה כי תקינו ליה רבנן ד' אמות בשדה דעלמא ובסימטא ובצידי רה"ר וכדומה להן דלא ליתו לאינצויי.

א) דברי רבינו ז"ל אלו הובא שם בש"מ אלא בשם הרמב"ן ז"ל שכתב דרבינו כתב דהדר ביה ר"נ ע"ש ועי' בתוס' כאן ד"ה ר"נ.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones